

Uppsagda lån

- tio år efter införandet

Varför sägs lån upp?

För att effektivisera indrivningen av studielån infördes år 2010 regler som gör det möjligt att säga upp lån till omedelbar betalning. Möjligheten ska bara användas i undantagsfall och i de fall där låntagaren trots påminnelser och krav inte betalar årsbeloppet. Införandet påverkar främst låntagare bosatta utomlands eftersom det i Sverige redan finns effektiva åtgärder för att driva in skulder. Det är nu drygt tio år sedan reglerna infördes. Hur har det gått och hur har utvecklingen sett ut under dessa år? Vilka är det som får sina lån uppsagda och vad har det inneburit för återbetalningen?

Nästan 2 000 personer har ett uppsagt lån

Det första lånet sades upp den 26 november 2011 och vid ingången av år 2012 hade 42 personer fått sina lån uppsagda. Därefter har antalet uppsagda lån ökat kraftigt varje år. Vid ingången av 2021 hade 1 915 låntagare minst ett uppsagt lån att betala och den totala skulden var 807 miljoner kronor.¹

Antal låntagare med uppsagda lån och skuldstorlek över tid

	Ingående skuld	Antal låntagare
2012	7 633 635	42
2013	7 832 288	41
2014	13 289 544	47
2015	37 371 474	127
2016	73 078 530	278
2017	119 215 675	436
2018	180 046 055	612
2019	344 623 327	968
2020	605 597 260	1471
2021	806 593 435	1915

Skulden för uppsagda lån har ökat mer än antalet låntagare. Denna trend kan urskiljas för alla år utom år 2016. Att skulden ökat mer än antalet låntagare visar att de låntagare som får uppsagt lån har

Vad innebär ett uppsagt lån?

När ett lån har sagts upp till omedelbar betalning ska hela lånet normalt betalas på en gång. Om låntagaren inte kan betala hela skulden på en gång kan CSN bevilja en betalningsplan som normalt sträcker sig längst över fem år.

Om låntagaren inte betalar det uppsagda lånet och låntagaren är bosatt i utlandet ska CSN överväga om en rättslig process ska inledas. Genom en rättslig process fastställs fordran och domen kan därefter, beroende på var låntagaren är bosatt, användas vid ett utmätningsförfarande.

¹Det kan jämföras med att det fanns totalt 1,7 miljoner låntagare med studielån hos CSN vid samma tidpunkt, med en gemensam skuld på 252,7 miljarder kronor.

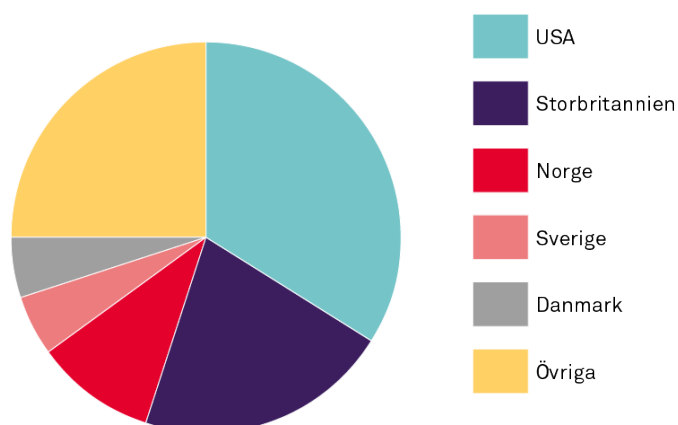
högre genomsnittliga skulder än tidigare. Skillnaden var särskilt stor under 2014 då fordran för uppsagda lån ökade med 70 procent medan antalet låntagare endast ökade med 15 procent.

Vilka har uppsagda lån?

Flest låntagare med uppsagda lån bor i USA

Idag finns det låntagare med uppsagda lån i 35 olika länder, en stor skillnad mot 2012 då det enbart fanns låntagare i fem olika länder. De länder med störst antal låntagare idag är USA, Storbritannien och Norge, vilket också är de tre länder där flest utlandsbosatta låntagare med studielån bor.² Som tidigare nämnts används uppsägning av lån främst för låntagare bosatta utomlands. Att Sverige ändå ligger på en fjärdeplats över länder med högst antal låntagare som har uppsagda lån beror på låntagare som flyttat tillbaka till Sverige.

Länder där flest låntagare med uppsagda lån bor

Män överrepresenterade bland dem som har uppsagda lån

Könsfördelningen bland låntagare med uppsagda lån har varit relativt jämn över åren, men överlag har det varit en något högre andel kvinnor än män. Vid ingången av 2021 utgjorde kvinnor 53 procent av låntagarna med uppsagda lån. Det är något lägre än andelen kvinnor av det totala antalet låntagare bosatta utomlands (56 procent).³ Män är med andra ord överrepresenterade bland låntagare med uppsagda lån, vilket beror på att män överlag är sämre på att betala tillbaka sina studielån än kvinnor.⁴

Äldre låntagare med uppsagda lån

Vid ingången av 2021 var 27 procent av låntagarna med uppsagda lån mellan 45 och 49 år gamla. Medelåldern för en låntagare med uppsagt lån är 46 år, men för låntagare bosatta utomlands med ordinarie lån ligger medelåldern något lägre, 43 år. Tidigare studier har visat att högre ålder är en faktor för låg betalningsbenägenhet.⁵ I början var det också

² Flest utlandsbosatta låntagare med ordinarie lån är dock bosatta i Storbritannien följt av Norge och USA.

³ CSN (2022), s.130. ⁴ CSN (2017), s.34. ⁵ CSN (2017), s.35.

de äldre låntagarna, i åldrarna 55 till 59 år som oftast fick sina lån uppsagda. Därefter har antalet låntagare i de olika åldersgrupperna varierat över åren, och vid ingången av 2018 var det låntagare i åldersintervallet 35 till 39 år som var flest till antalet. Åldern har de senaste åren stigit och 2021 var det istället åldersgruppen 45 till 49 år som var den största gruppen sett till antal låntagare med uppsagda lån. Att antalet låntagare inom de högre åldersintervallen ökar förklaras dels av att låntagare som inte betalar sina lån blir kvar samtidigt som de åldras, dels är äldre låntagare överrepresenterade bland dem som har problem med sin återbetalning.⁶

Större andel med högst gymnasial utbildning

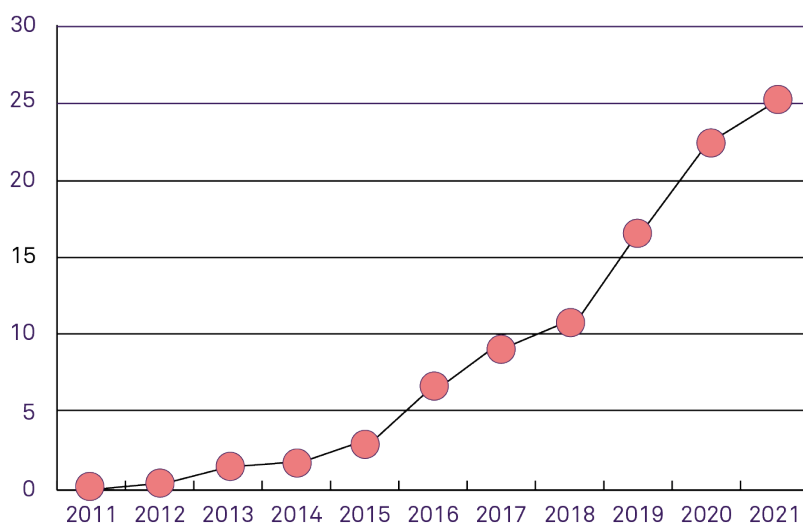
Andelen låntagare med högst gymnasial utbildning är överrepresenterade bland dem som får sitt lån uppsagt, 18 procent jämfört med 9 procent för samtliga utlandsbosatta låntagare med ordinarie lån. Vi vet sedan tidigare att det finns ett samband mellan utbildningsnivå och återbetalning av studielån. Sannolikheten att individer som har högst gymnasial utbildning inte betalar på sitt studielån enligt plan är högre jämfört med låntagare som har eftergymnasial utbildning.⁷ En förklaring kan vara att låntagare med högre utbildning förmodligen har en högre inkomst och därmed har bättre förutsättningar för att betala enligt plan.

Inbetalningar på uppsagda lån

Inbetalningarna ökar varje år, men fordran ökar mer

Även om CSN började säga upp lån först i slutet av 2011 så hann nio personer betala in totalt 23 900 kronor på sina uppsagda lån det året. Storleken på inbetalningarna har ökat markant sedan dess. Redan året efter uppgick de totala inbetalningarna till 286 000 kronor. Totalt har det gjorts inbetalningar på 97 miljoner kronor på de uppsagda lånen sedan regeländringen infördes.

Inbetalningar på uppsagda lån över tid, belopp i miljoner kronor per år

⁶ CSN (2017), s.35. ⁷ CSN (2017), s.36.

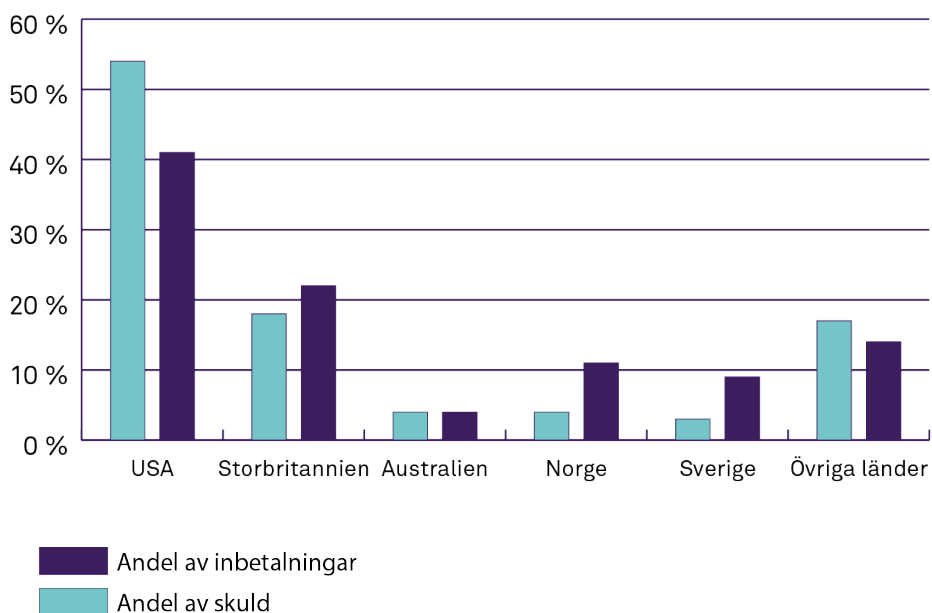
Det inbetalda beloppet har fortsatt att öka men den totala fordran för uppsagda lån har ökat betydligt mer. Arbetet med att säga upp lån tar tid och det är ofta en fördröjning från att ett lån sägs upp innan det betalas, vilket gör att inbetalningarna inte ökar i samma takt som skuldstorleken på de uppsagda lånen. I synnerhet i de fall CSN måste vidta rättsliga åtgärder utomlands tar det tid innan effekten syns. Även om lånen ska betalas i sin helhet direkt, kan CSN bevilja en betalningsplan utifrån låntagarens ekonomiska situation och betalningsmöjligheter. Vilket i sin tur påverkar tiden det tar innan ett lån är slutbetalt. Under 2021 gjorde 562 personer, 29 procent av låntagarna med uppsagda lån, inbetalningar på totalt 25 miljoner kronor. Det motsvarar tre procent av den totala skulden för uppsagda lån.

Europeiska länder i toppen

Under 2021 ökade antalet länder som låntagarna gjort betalningar ifrån till 23 olika länder. Av dessa var 67 procent europeiska länder. Detta kan jämföras med att 57 procent av länderna där låntagarna med uppsagda lån var bosatta låg i Europa.

De största sammanlagda inbetalningarna kom från låntagarna bosatta i USA, där de tillsammans betalade in 10 miljoner kronor. Låntagarna i USA stod för 41 procent av inbetalningarna under 2021. Sett till skuldstorlek stod de dock för 54 procent av den totala skulden. De näst största inbetalningar gjorde låntagarna i Storbritannien som betalade in 5,5 miljoner kronor under 2021.

Låntagarnas andel av de totala inbetalningarna i förhållande till deras andel av den totala skulden*

*Fördelat på de länder där låntagarna har störst total skuld

Bosättningslandets närhet till Sverige verkar ha en effekt på hur mycket som betalas in, men även möjligheten att driva in skulder har en betydelse för återbetalningsgraden. I Norge finns det ett relativt enkelt förfarande för att driva in studielånen, vilket troligen påverkar hur mycket som betalas in. I USA var det tidigare svårare att driva in betalningar vilket ledde till att återbetalningsgraden var låg från låntagarna bosatta i landet.⁸ Efter intensifierat arbete med att driva in skulder från låntagare i USA meddelades en dom i amerikansk domstol till fördel för CSN. Domen har ett starkt signalvärde för många låntagare bosatta i landet att försöka nå en överenskommelse med CSN för att undvika rättegång.⁹

Det är troligt att tiden utomlands också kan antas påverka betalningsviljan och attityden till att betala på sitt svenska studielån. Låntagare med uppsagda lån har i snitt varit utvandrade något längre än vad låntagare bosatta utomlands med ordinarie lån. När låntagare bosatta utomlands succesivt tappar kontakten med Sverige är risken att de finner det allt mindre viktigt att betala på sina svenska studielån.

Vår erfarenhet är att kontakt med låntagarna är en viktig del av en fungerande återbetalning, ju tidigare myndigheten får kontakt med en låntagare som inte betalar desto större är chansen att återbetalningen kan återupptas utan att lånet behöver sägas upp.

Kvinnor betalar i högre utsträckning än män

Män har sedan starten utgjort mellan 44 och 51 procent av totala antalet låntagare med uppsagda lån, men endast stått för 31 till 46 procent av de betalande låntagarna med uppsagda lån. Endast 2019 var andelen män av betalande låntagare lika stor som andelen män av låntagarna totalt med uppsagda lån, då var andelen 45 procent.

Majoriteten slutbetalar inom tre år

Av de totalt 2 452 låntagare som fått minst ett lån uppsagt till omedelbar betalning har 238 låntagare hittills slutbetalat¹⁰ sina lån. Vanligast är att betala inom ett till tre år, 45 procent av de låntagare som slutbetalat har betalat då. Cirka nio procent slutbetalar redan inom sex månader, medan två procent slutbetalar efter sju till nio år. Skillnaden i slutbetalningstiden varierar dock kraftigt mellan låntagarna. Den kortaste betalningstiden för ett lån som sagts upp var 17 dagar medan den längsta betalningstiden uppgick hittills till drygt tio år, av de lån som har slutbetalats.

Flest slutbetalningar har låntagare bosatta i Norge gjort, följt av USA och Storbritannien. Dessa länder har även över tid varit bland de länder med högst skuldsättning samt flest antal låntagare med uppsagda lån. Av de låntagare som slutbetalat sina uppsagda lån är 53 procent kvinnor, vilket är en lika stor andel som kvinnor utgör av samtliga låntagare med uppsagda lån. Både män och kvinnor har en medianålder

⁸ CSN (2014), s.23. ⁹ CSN (2021), s.22. ¹⁰ Fram till och med den 31 december 2021.

på 44 år när de slutbetalar sina lån, däremot slutbetalar kvinnor sina lån snabbare än vad män gör. Medianvärdet för kvinnors slutbetalningstid på uppsagda lån är 762 dagar medan männens är 822 dagar.

Vad har möjligheten att säga upp lån resulterat i?

Ett av målen med studiestödet är att det ska ha en god effekt på samhällsekonomin över tid. Den del av studiestödet som består av studielån ska återbetalas fullt ut. Arbetet med att säga upp lån till omedelbar betalning är en viktig åtgärd för att få utlandsbosatta låntagare som tidigare inte betalat på sina lån att börja göra det, och det bidrar därmed till ett mer samhällsekonomiskt hållbart studiestöd. Det har nu gått drygt tio år sedan arbetet med uppsagda lån startade, omfattningen av arbetet har ökat kraftigt sedan dess och hittills har totalt 2 452 låntagare fått sina lån uppsagda.

Flera faktorer som påverkar risken för att låntagarna inte ska följa sina betalningsplaner kan anas hos låntagare med uppsagda lån. Dels är de något äldre än låntagare med ordinarie lån bosatta utomlands, dels har de varit utvandrade något längre. Män är överrepresenterade och låntagare med uppsagda lån har i högre utsträckning högst gymnasial utbildning. Vanligaste bosättningsländerna är USA och Storbritannien. Inbetalningarna ökar varje år, samtidigt som skulden ökar ännu mer.

Det beror på att arbetet tar tid och det ofta är en fördröjning från att man säger upp lån till att låntagarna betalar. Även överenskommelser om betalningsplaner påverkar tiden det tar innan ett lån betalats av. Av alla de låntagare som fått ett lån uppsagt har 238 låntagare slutbetalat sina lån, oftast slutbetalar de inom ett till tre år. Totalt har det gjorts inbetalningar på nästan 100 miljoner kronor från låntagare som tidigare inte skötte sina betalningar, men som nu betalar eller till och med har betalat av sina skulder till CSN.

Bakgrund: Utredningar en stor del av arbetet

En stor del av arbetet med uppsagda lån görs under utredningarna innan lånen sägs upp. Under utredningarna görs kontaktförsök för de låntagare som inte betalar enligt plan. Det är ofta en tidskrävande process. Under 2021 påbörjades 830 utredningar om uppsägning vilket kan jämföras med att 431 lån sades upp under samma år.

Målet med uppsägningsutredningar är, kanske tvärt emot vad många tror, inte att säga upp lån. Det är främst att förmå låntagaren att betala ikapp och bli en god betalare igen, så att CSN inte behöver säga upp lånet. Sammanlagt fick CSN inbetalningar på strax över 30 miljoner kronor under 2021 för personer som har haft pågående utredningar om uppsägning av lån. De rättsliga processerna har även ett starkt signalvärde för låntagare som varit dåliga betalare till att börja betala på sina skulder, när de ser att det annars kan få stora konsekvenser.

Referenser

CSN (2014) Uppsägning av lån till omedelbar betalning. - uppföljning av regler. Rapport 2014:10. Dnr 2014-113-8467.

CSN (2017) Inbetalningar av studielån från låntagare bosatta utomlands. Utveckling och orsaker. Dnr 2016-100-6731.

CSN (2021) Årsrapport 2021 – Aktiviteter för rättsliga gruppen i Umeå. Intern rapport.

CSN (2022) Studiestödet 2021. Rapport 2022:3. Dnr ADM/2022:52.

Författare:

Angelica Löfgren

Arbetar med

uppföljning och statistik

Angelica.lofgren@csn.se

Vi gör studier möjligt.

[csn.se](https://www.csn.se)